

«Vogue», «Harper's Bazaar», «L'Officiel», «Burda Moden») in the context of socio-cultural processes (such as works of M. Kondratiev, E. Kondrasheva, L. Porivayeva, D. Raeva) has been held.

**Scientific novelty.** The materials of the article can be used for further studies of the style, as well as during the Design History lectures for students of the design specialties.

Fashion magazines reflect the women's beauty standards and the main features of the style of the epoch since its appearance and till the present days. They become a part of the costume history over time due to the fact that publications of this type are the main translators of fashion trends. The appearance and fashion magazines content have repeatedly undergone changes over time due to the technical progress and the specifics of each historical period.

**Key words:** fashion industry, fashion product, style, fashion market, fashion trends, women's magazine.

Надійшла до редакції 2.11.2018 р.

УДК 73:72/747.012

## АВТЕНТИЧНІ СКЛАДОВІ МИСТЕЦТВА Й АРХІТЕКТУРИ МАРОККО ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ РОЗРОБОК СУЧАСНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ

**Конопліна Олена Василівна** – аспірантка кафедри дизайну,  
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ  
orcid.org/0000-0002-0912-3141  
doi.org/10.35619/ucpmk.vi28.73  
konoplina.info@gmail.com

Розглянуто і систематизовано першоджерела мистецтва країн Магрибу. Визначено основні характерні риси і джерела інспірацій мавританського стилю. Охарактеризовано етнокультурні особливості мистецтва Марокко. Розглянуто етнокультурну специфіку розвитку окремих видів декоративно-ужиткового мистецтва та архітектури, що в синтезі дали початок появі протодизайнерських рішень. Розроблено «абетку» художньої мови, що буде незамінна при створенні сучасних європейських дизайнерських стилізацій інтер'єрів. Виконана робота буде корисна як архітекторам і дизайнерам, так і студентам профільних вузів.

**Ключові слова:** дизайн інтер'єру, екстер'єр, Марокко, мавританський стиль, першоеlementи.

**Постановка проблеми.** Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст, можемо спостерігати небувалий сплеск інтересу до східного мистецтва. Перш за все, до ісламського, зокрема, арабського. Цю цікавість поділяють вчені і студенти, архітектори і дизайнери всього світу. Оскільки раніше східне мистецтво розглядали радше як предмет для посвячених, то і інформацію про нього можна було почерпнути в основному лише у спеціальних виданнях. Останнім часом стали з'являтися публікації про східне мистецтво для більш широкої аудиторії. Поступово в колі споживачів інформація починає систематизуватися і ставати більш упорядкованою і доступною. У тому числі і відносно найбільш «екзотичних» культур, наприклад, Марокко.

Дана робота є актуальною з огляду на те що, всі матеріали, які в ній зібрані воедино, мають дуже розрізнені джерела, які не висвітлюють повною мірою архітектурні елементи, предмети побуту й оздоблювальні матеріали, які що притаманні саме мавританському стилю. Дана праця буде корисна не лише науковцям, що вивчають проблематику окресленого регіону, а й практикам, архітекторам і дизайнерам, зокрема й студентам профільних закладів вищої освіти.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Великий внесок у вивчення і аналіз архітектури та декоративного мистецтва Марокко, яке входить до так званих країн Магрибу внесла Т. Каптерева. У своїй монографії «Мистецтво країн Магрибу» 1988 р. [5] вона дала глибокий аналіз формування художньої культури країн даного ареалу. Значний внесок у вивчення південно-африканського регіону також вніс відомий радянський вчений Б. Веймарн, у розділі «Мистецтво близького і середнього Сходу» в т. II «Загальної історії мистецтв» (в 6 т.), випущеної в Москві 1961 р. [2]. Вичерпне визначення Мавританського стилю склав В. Власов у т. 1 свого словника термінів «Стилі в мистецтві. Архітектура, графіка, декоративно-прикладне мистецтво, живопис, скульптура» (1995 р.) [3].

**Мета статті** – розглянути і систематизувати першоджерела мистецтва країн Магрибу, визначити характерні риси і джерела інспірацій мавританського стилю, охарактеризувати етнокультурні особливості мистецтва Марокко, розробити «абетку» художньої мови.

**Завдання даної статті** – відділити та вивчити, а також зробити опис першоеlementів, доступних із розрізненої літератури, систематизувати першоджерела мистецтва країн Магрибу, виокремити джерела інспірацій і характерні риси мавританського стилю, охарактеризувати етнокультурні особливості мистецтва Марокко, створити «абетку» художньої мови, яка буде незамінна при створенні архітектурних екстер'єрів, а також сучасних європейських дизайнерських стилізацій інтер'єрів.

*Виклад основного матеріалу дослідження.* Магриб (у перекладі з арабської «захід») – таку арабську назву отримали північно-африканські землі, розташовані на захід від Єгипту. В означений конгломерат народів увійшли представники таких держав, як: Алжир, Туніс і Марокко. Після вторгнення на Піренейський півострів арабо-берберських військ, одне з берберських племен північно-західної Африки мало назву маври (від грецького слова «темний»), саме так унаслідок стали називати всіх мусульманських завойовників Іспанії [4; 53].

Середньовічне мистецтво Тунісу, Марокко, Алжиру і мусульманської Іспанії, в основному її південні області, Андалусія, отримало умовну назву «мавританське». Початково воно розвивалося у тісному контакті з мистецтвом східно-арабського світу. Яскраво виражені культурні особливості були набуті в наслідок умов політичної і культурної незалежності феодальних держав Магрибу та Іспанії. Країни Північної Африки та Іспанія вже у перші століття ісламу ізолювались від Халіфату [4; 53].

У 800 році на території сучасного Тунісу виникла і вела активну завойовницьку політику в Середземному морі незалежна держава Аглабідів. Династія Аглабідів досягла успіхів у сільському господарстві, землеробстві, розвитку ремесел, розширенні торгівлі, спорудженні нових будівель і акведуків, оборонних фортець. Зокрема, характерним прикладом є мечеть Сіді Окба в Кайруні, одна з найбільш ранніх видатних будівель арабського Середньовіччя, яка довгі роки слугувала зразком для наслідування в країнах Магрибу [4; 54].

До епохи розквіту Кордовського халіфату належить зародження мавританського мистецтва. Для його подальшого розвитку визначальне значення мав релігійно-політичний рух північно-африканських берберських племен. З другої пол. XI ст., в ході якого склалися держави Альморавідів (1061–1146 рр.), а потім Альмохадів (1121–1269 рр.) було покладено початок об'єднанню Магрибу і мусульманської Іспанії в одну державу [4; 59].

Завоювання Іспанських земель сприяло проникненню до країн Магрибу андалуської культури. XII–XIV ст. були періодом найвищого піднесення мавританського мистецтва, що виник на основі взаємодії арабо-іспанської традиції і місцевих північноафриканських художніх форм. Явною оригінальністю і своєрідністю відзначено мистецтво періоду правління берберської династії Альмохадів. Незважаючи на всю свою войовничість, у другій пол. XII ст Альмохади багато будували і залишили після себе видатні пам'ятки архітектури [5; 12].

Перш за все особливе місце в архітектурі тих років посіли споруди міських укріплень. Міста, що вже існували, і такі що лише починали мурувати, оточували потужними стінами і вежами; невід'ємною містобудівною частиною були вхідні ворота. Такі брами споруджені у Марокко в XII ст., належать до числа класичних пам'ятників архітектури мусульманського Середньовіччя. Монументальні міські ворота Рабата-Баб аль-Алу, Баб ар-Руа та інші брами косби (фортеці) є хрестоматійними прикладами таких пам'яток. Зразком високого зодчества так само є мечеть Кутубія в Марракеші, зведена протягом 1153–1196 рр. З-поміж інших видатних пам'яток того періоду відзначається мінарет мечеті Кутубія, перший з трьох «Великих мінаретів» арабського Заходу XII ст. [2; 46].

До останніх належить: Вежа Хасана в Рабаті та мінарет у Севільї, перебудований згодом у соборну дзвіницю католицького собору «Ла Хиральда». Загалом, архітектура Магрибу від другої пол. XII ст. стала масштабною і виразною, врівноваженою і при цьому просторою і стрімкою [2; 46–47]. Як пише Т. Каптерева у своїй книзі «Мистецтво середньовічного Сходу»: «В ньому все крупно, чітко, врівноважено і разом із тим вільно і жваво. При великій кількості площин, воно підкорює пластичністю цілого, простою і ритмічною композицією. Мистецтво це є надзвичайно урочистим. Багато споруд створені з каменю, що посилює враження їх моці» [4; 60].

Велич, оригінальність композиції та цілісність стилістичного вирішення означених пам'яток вражає. Так, Т. Каптерева описує спадщину, яку залишила після себе держава Альмохадів: «Пам'ятники архітектури немов породжені самою природою; вони схожі на її величні образи. Кольорове поєднання вохристо-червоних будівель і звучних смарагдово-зелених черепичних покрівель нібито втілює тони північно-африканських червоноземів і квітучих оаз. Це мистецтво могло народитися тільки на цій землі, вирости з традицій народів, які її населяли. Але відчуття ґрунтового початку тісно зливається в ньому з естетичною досконалістю, властивими творчості високих і розвинених цивілізацій» [4; 60].

У XIII ст. після розпаду цієї держави, до влади у Магрибі прийшли Марініди, їх династія проіснувала в Марокко впродовж 1196–1549 рр. За часів їх правління, зодчі використовували у нових архітектурних формах накопичений раніше досвід колишніх майстрів. Чудовими пам'ятниками того часу є медресе (мусульманські навчальні заклади, що виконують функцію середньої загальноосвітньої школи та мусульманської духовної семінарії). Означені зразки, зведені у той час,

по праву вважаються шедеврами марокканської архітектури. Особливо відомі споруди м. Феса, серед яких на окрему увагу заслуговує медресеаль-Аттарін [4; 63].

Загалом мистецтво Магрибу протягом XIV ст. увійшло до світової спадщини як найчистіший зразок мавританського стилю. Важливу роль у цьому відіграли андалуські впливи, представлені в той час мистецтвом Гранадського емірату, єдиного володіння мусульман на Піренейському півострові. Сильним також був зв'язок між Гранадським еміратом і державою Магрибу. Культура іспанських мусульман під тиском християн поступово переміщувалася до Північної Африки. Цей зв'язок культур мав велике значення, оскільки через Іспанію мавританська культура поширювалася в країни Нового Світу. Крім того, мавританські традиції продовжували існувати у Магрибі в умовах турецького панування й європейської колоніальної експансії, і стали органічними складовими національних культур Марокко, Алжиру і Тунісу [4; 64].

Слід зазначити, що Марокко знаходиться у Північній Африці, що межує із Середземномор'ям і Атлантикою відповідно. Різноманітні кліматичні зони і послідовні хвилі переселенців відображені в архітектурі та мистецтві цієї країни. Крім того, в архітектурі Марокко важливу роль відіграла ісламізація регіону. Якщо говорити про етногенез, першою незалежною державою Марокко було берберське королівство Мавританія, яким керував клан берберів. За їх часів країну кілька разів брали в облогу загарбники, що не могло не відбитися на місцевій архітектурі. Проте, ритуали і традиції берберів, незважаючи на змішування з арабами, як і раніше залишалися і домінували в архітектурі та мистецтві країни. З того часу починається етап становлення автентичної берберської архітектури Марокко [2; 40].

Вона помітна тим, що для будівництва використовувалися цеглини, виготовлені з землі і глини, так званий *pisé* (землебитна цегла). Багато з будівель тієї епохи, як головні торгові пости і порти, мали оборонні функції, оскільки масивні стіни охороняли їх від ворогів. Землебитний метод будівництва споруд сягає своїм корінням сивої давнини, але позаяк сама цегла була досить крихкою і вимагала постійної реконструкції та оновлення, можемо спостерігати як це позначилося на специфіці розвитку архітектури Марокко. Зокрема, нашаруванням різних смаків і уподобань, що змінювалися у залежності від правлячих кіл.

Наприклад, будинки, виконані у мавританському стилі, приєднували один до одного, вони переростали у багатоярусні композиції, на старих зруйнованих стінах зводилися і зміцнювалися нові. Оскільки землебитна цегла є водонепроникним матеріалом, фундамент необхідно було регулярно перебудовувати. Так, повторне використання форм, матеріалів і моделей призвело до відмінних рис зодчества Марокко. Крім того, мавританська традиційна архітектура також потрапила під деякий вплив з боку сусідніх країн і народностей, які періодично захоплювали території сучасного Марокко.

Ісламізація країни вплинула й на загальний архітектурний стиль. Поступово склалися його основні риси, які від XX ст. відбиваються у дизайні інтер'єру і екстер'єру. А саме – використання арок, куполів невеликої форми, водогравів, кахельної поліхромної плитки, геометричного дизайну, геометричних візерунків, схематизованих квіткових мотивів. Риси сформованого стилю сьогодні виразно проступають у мавританських ансамблях палаців і житлових будинків [2; 13].

Матеріали і конструкції, вибрані для інтер'єрів та екстер'єрів марокканської класичної архітектури, у більшій частині пояснюються необхідністю охолодження у посушливому кліматі Марокко. Землебитні конструкції, облицювання стін, стель і підлог каменем, плиткою і мінеральною глянцевою штукатуркою, охолоджували простір і не давали гарячому повітрю наповнити приміщення. Безліч наскрізних арок, вузькі вулиці, що не дозволяють сонцю проникнути і нагріти камінь, значна кількість фонтанів, забезпечували повітря вологою. Все це проектувалося з однією метою – уберегтися від денної спеки і нічної задухи. Але естетична складова для жителів Марокко так само була важливою, оскільки вони споконвічно естетизували цей простір, розподіляли і ділили його на зони, наділяючи їх декором.

До ісламізації цього регіону вода від самого початку була важливою частиною марокканської культури. Згодом в Ісламі вона набула особливої функції, пов'язаної з мусульманським ритуальним обмиванням перед молитвою. Це дало новий поштовх архітектурі малих форм – спорудженню водогравів. Таким чином, фонтани, що представляють у мусульманській релігії невід'ємну складову образу раю, можна побачити повсюдно [5; 24-25].

У жителів Марокко також завжди було особливе ставлення до садів, як утім, і в усіх мусульманських країнах, оскільки сад – це земна версія Раю, описаного в Корані. У Марокко, а особливо в Марракеші, що знаходиться на межі пустелі і сільськогосподарських угідь, поява мавританських садів виглядає цілком закономірним явищем. Вони слугували древнім берберам не так місцем відпочинку або культивування фруктових дерев, скільки пасовищами. Ці землі завжди знаходилися в зоні особливої уваги і догляду.

Крім того, ісламізація регіону Марокко дала новий виток для місцевої архітектури, збагативши її вишуканістю споруд мечетей з їх прикметними особливостями. Куполи є невід'ємною окрасою місцевої архітектури мечетей. Арабський тип мечеті найдавніший, його архітектурне виконання може бути різним, але існує два обов'язкові елементи – міхраб (ніша для молитви, спрямована на Каабу) і – мінарет (висока вежа для заклик до молитви) [4; 57].

Так само традиційним елементом ісламської архітектури стала арка. Найчастіше у формі підкови. В цілому, арки різних форм і розмірів присутні майже в усіх типах марокканського житла, а саме – в одвірках, входах, вікнах і нішах. Загалом мавританські арки можна розподілити на два основних типи. Перша – підковоподібна, що має форму конюшини. Другий різновид – форма як ніби вирізана, як заокруглена замочна щілина. Обидва типи є складовою рафінованого мавританського стилю.

Так само важливим елементом мавританської архітектури стали міхраби-ніші у стіні мечеті, звернені в сторону Кааби (мусульманської святині, побудованої у м. Мекка). З огляду на те, що під час молитви віруючий мусульманин спілкується з Всевишнім, ніші міхраба прикрашаються багатими у своєму плетиві візерунками, ошатними орнаментами, арабесками та різьбою по каменю. Верхню частину міхраба часто розписують коранічними аятами [2; 41].

Аят – найменший відокремлений текст Корану, вірш, стилізований напис. Аяти малюють або вирізують на камені, дереві або стуку (різновиді алебастру) [1; 115].

Також в якості декоративних, архітектурних елементів в іспано мавританському мистецтві застосовувалися мукарни, мукарнаси. Вони являють собою декоративні виступи призматичної форми, розташовані нависаючими один над одним рядами на склепіннях ніш, трюмах, напівкуполах. Часто їх порівнюють із медовими сотами, виконаними у вигляді пірамідальних заглиблень і розташованими на різних площинах. Цей прийом широко використовується у марокканській архітектурі: як у культових, так і в світських будівлях [2; 51].

Основним елементом, з якого утворюють мукарнас, є невелика ніша або її фрагменти у вигляді заглиблення штибу мушлі. Також мукарнас часто називають сталактитовим склепінням, оскільки він нагадує природні прообрази. Часто мукарнасами прикрашають об'ємні поверхні, склепіння будівель, заповнюють простір між склепінням і несучими конструкціями. Також їх використовують замість вітрила; ними часто декорують ніші міхрабів, віконних прорізів, оздоблення колон, вінчають ними капітелі замість карнизів [2; 51].

Крім перерахованого вище, особливу увагу у мавританському мистецтві відводять керамічній плитці або кахлям – зеллідж. Основний матеріал для обробки під назвою «зеллідж» (zellige, zillij, zellij) – глиняна арабська плитка, вкрита емаллю. Цей різновид декоративно-прикладного мусульманського мистецтва виник на території Марокко завдяки персам. Плитка використовувалася для покриття поверхонь, як внутрішніх, так і зовнішніх приміщень, а також для облицювання різноманітних побутових і декоративних предметів – ємностей, ваз, фонтанів тощо. Розквіт кахельного мистецтва припадає на іспано-мавританський період.

Особливу популярність у мавританському мистецтві набула марокканська мінеральна глянцева штукатурка – таделакт. Вона використовувалася для обробки стін, стель, підлог, імітуючи зріз натурального каменю. Спочатку вироби у цій техніці виготовлялися виключно з піску і вапна, які знаходили поблизу м. Марракеш [11].

Крім названих першоелементів, важливою складовою мавританського інтер'єру є килими, їх можна побачити у різноманітних формах ісламського мистецтва й архітектури. В основному – у вигляді настінних і підлогових тканих вовняних килимів і шовкових килимів із геометричним орнаментом. Дане ремесло сягає своїм корінням у найдавніший пласт культури держави, – період язичництва берберів. Для забарвлення цих автохтонних виробів й досі використовуються виключно натуральні барвники. Килими марокканських майстринь поділяються на три основні групи: берберські (ткані), рабатські (вузлові), і гобелени (безворсові).

Для тканих килимів властива тонкість виробу, для них характерні яскраві кольорні рішення та візерунки, в основу яких лягають традиційні мотиви. Рабатским килимам притаманні симетричність, яскравість кольорів, геометричний і квітковий орнамент. Гобелени в Марокко тчуть у техніці заміни піткання, коли малюнок формується із задньої сторони килима. Цим виробам властиві яскраві кольори і своєрідний примітивізм візерунку [8].

Ще одним важливим елементом арабської архітектури є машрабія. Вона являє собою візерункові дерев'яні решітки, що закривають зовні вікна, балкони, або використовуються як ширми чи перегороджі всередині будівлі. Решітка забезпечує безперешкодне проникнення у внутрішні приміщення потоку свіжого повітря, у той же час надійно захищає від палючих сонячних променів. Також вона не дає можливості розгледіти що або хто знаходиться в середині. У той же час, якщо

дивитися крізь неї назовні, вона не заважає хорошему огляду околиць. Деталі ґратчастих вставних полотен виточені і набрані таким чином, щоб зовні вони були непроникні, але проглядалися зсередини [9].

Термін «мушарабі» так само можна зустріти у фортифікаційному словнику: ним називають виступаючі балкони на стінах середньовічних укріплень для навісної стрільби. Останні встановлювалися переважно над брамами для їх оборони. Як зазначає автор: «Перші зачатки Мушарабі з'явилися у Стародавньому Єгипті і Вавілонії, але особливого поширення не отримали» [11; 21].

Крім вищеназваних засобів виразності в іспано-мавританському мистецтві часто використовується різьблення по дереву, камінню та стуку (різновиду алебастру). Воно поширене в інтер'єрі й екстер'єрі Марокко, має різноманітний, часто орнаментальний характер, багато наповнене всілякими візерунками, завитками, котрі мають як прямі, так і округлі форми. Його можна знайти на різних поверхнях будівель, так само художнє різьблення присутнє і в інтер'єрах, оздобленні стін, стель, вікон, галерей і балконів [4; 56].

Додатковим засобом виразності іспано-мавританського стилю є кераміка. Вона різноманітна як за формою, так і за візерунком покриття. Розфарбована і глазурована кераміка використовується для оформлення в архітектурі, інтер'єрі, а також у предметах домашнього побуту. Яскраві кольори і різноманітність рослинних і геометричних візерунків є головною характеристикою марокканської кераміки.

Геометричний дизайн і рослинні орнаменти є ще однією невід'ємною частиною мавританського стилю, сформованого під впливом мусульманської культури. Прямі лінії, правильні кути і рослинні лінійні орнаменти або арабески з часом стали основною частиною декоративного мистецтва ісламу, перш за все через релігійну заборону на зображення людей. На окрему увагу заслуговує історія походження і поширення арабески як декоративного елемента. Культурологи пов'язують родовід арабських орнаментальних візерунків із давньоримськими, єгипетськими та китайськими. При цьому порівнюють і поділяють східний і західний тип арабески, підтверджуючи і спростовуючи релігійний підтекст у використанні подібних орнаментів [2; 13].

Серед іншого, важливою складовою мавританського стилю є маловідоме нині мистецтво курдибану. Так називають особливий сорт шкіри, позолоченої і розфарбованої, прикрашеної тисненнями (ритованими) візерунками. Це мистецтво було популярним у Європі в епоху Відродження, але мало хто знає, що назва походить від Іспанського міста Кордова, де за часів Середньовіччя було багато курдебів (майстрів виготовлення курдибанів). Курдебамі управляли маври, але саме мистецтво курдибана відомо Арабам набагато раніше і прибуло до Іспанії з Північної Африки [6], [7].

Що стосується колористики, важливо відзначити, що для Марокко характерна традиційна природна колірна гама. Теплі, «землісті» тони: вохра, теракота, умбра, коричневий, апельсин та колір піску є основою всіх місцевих колірних рішень. Насичення простору кольором, контрастними поєднаннями блакитного, ультрамарину, смарагдово-зеленого, бірюзового і білого кольорів, – є однією з найважливіших особливостей мавританського мистецтва. Колірними акцентами, які можна використовувати в сучасному європейському дизайні інтер'єру в мавританському стилі можуть виступати червоний, золотий і фіолетовий, а також яскраві й контрастні поєднання означених кольорів [4; 64].

*Висновки.* Отже, першоелементами марокканського й іспано-мавританського стилів є:

1. Pisé – землебитна цегла.
2. Фонтан – невід'ємна складова образу Раю.
3. Сад – земна версія Раю.
4. Арки – у формі підкови і замочної щілини.
5. Купол – виконує функцію стелі і нагадує форму небесного склепіння.
6. Ніша міхрабу – ніша для молитви.
7. Мінарет – висока вежа для заклику до молитви.
8. Аят – найменший відокремлений текст Корану, вірш, стилізований напис.
9. Мукарни і мукарнаси – декоративні виступи призматичної форми.
10. Зеллідж – глиняна плитка з візерунками.
11. Таделакт – мінеральна глянцева штукатурка.
12. Килими – берберські (ткані), рабатські (вузлові) і гобелени (безворсові).
13. Машрабія – візерункові дерев'яні решітки.
14. Різьблення по дереву, каменю і стуку – різновид алебастру.
15. Кераміка – розфарбована і глазурована, має притаманні цьому регіону яскраві кольори і рослинні орнаменти.

16. Арабеска – орнаментальні візерунки.

17. Курдибан – особливий сорт шкіри, розфарбований і прикрашений тисненими візерунками.

18. Колористична гама – традиційна природна кольорова гама з насиченими і яскравими акцентами і контрастними поєднаннями.

Усі вище перелічені елементи у сукупності складають своєрідний стиль, який вирізняється вишуканою екстравагантністю та величавим східним узороччям, пишністю й ошатністю. Йому притаманні райдужні переливи кольорів, світлоповітряність, специфічна музичність образу, деяка іманентність сприйняття світла та кольору, численні увігнутості й опуклості об'ємів, блиск переливчастих поверхонь, тощо.

### Список використаної літератури

- 1 Али-заде А. А. Исламский энциклопедический словарь. М. : Ансар, 2007. 400 с.
- 2 Веймарн Б. В., Колпинский Ю. Д. Всеобщая история искусств. Т II: *Искусство средних веков. Книга вторая*. М. : Искусство, 1961. 527–LVIII с.
- 3 Власов В. Стили в искусстве. Архитектура, графика, декоративно-прикладное искусство, живопись, скульптура. Т. 1. С.-Пб. : Лита, 1995. 672 с.
- 4 Каптерева Т. П., Виноградова Н. А. Искусство Средневекового Востока. М. : Детская литература, 1989. 239 с.
- 5 Каптерева Т. П. Искусство стран Магриба. Средние века. Новое время. М. : Искусство, 1988. 310 с.
- 6 Курдибан <http://www.andalucia.com/cities/cordoba/fascinating-facts-2.htm> 15.04.2018).
- 7 Kurdyban <https://www.meryancor.com/en/cordoban-guadameci> (дата звернення 15.04.2018).
- 8 Марокканские ковры URL: <https://www.smartkilim.com/proizvoditeli-kovrov/marokkanskie-kovry.html>. (дата звернення 20.04.2018).
- 9 Машрабия URL: <https://www.mashrabiya.co.il/mashrabiya-laying-recommendations>. (дата звернення 22.04.2018).
- 10 Таделакт URL: <http://homy.com.ua/article/tadelakt-tradicionnaya-marokkansкая-shtukaturka>. (дата звернення 25.04.2018).
- 11 Шперк В. Ф. Фортификационный словарь. М.: ВИА, 1946. 103 с.

### References

1. Ali-zade A. A. (2007). *Islamskiy entsiklopedicheskiy slovar* [Islamic encyclopedic dictionary]. M. : Ansar.
2. Veymarn B. V. Kolpinskiy Yu. D. (1961). *Vseobshchaya istoriya iskusstv*. T II: *Iskusstvo srednih vekov. Kniga vtoraya*. [General History of Art. T II: The Art of the Middle Ages. Book two]. M. : Iskusstvo.
3. Vlasov V. G. (1995). *Stili v iskusstve*. Arhitektura, grafika, dekorativno-prikladnoe iskusstvo, zhivopis, skulptura. T. 1. [Styles in art. Architecture, graphics, arts and crafts, painting, sculpture]. Sankt-Peterburg : Lita.
4. Kaptereva T. P., Vinogradova N. A. (1989). *Iskusstvo srednevekovogo Vostoka*. [Art of the Medieval East]. M. : Detskaya literature.
5. Kaptereva T. P. (1988). *Iskusstvo stran Magriba Srednie veka Novoe vremya*. [The Art of the Maghreb Middle Ages New Time]. M. : Iskusstvo.
6. Kurdyban <http://www.andalucia.com/cities/cordoba/fascinating-facts-2.htm> 15.04.2018).
7. Kurdyban <https://www.meryancor.com/en/cordoban-guadameci> (дата звернення 15.04.2018).
8. Marokkanskie kovry [online] Available at: <https://www.smartkilim.com/proizvoditeli-kovrov/marokkanskie-kovry.html> [Accessed 20 April 2018].
9. Mashrabiya [online] Available at: <https://www.mashrabiya.co.il/mashrabiya-laying-recommendations> [Accessed 22 April 2018].
10. Tadelakt [online] Available at: <http://homy.com.ua/article/tadelakt-tradicionnaya-marokkansкая-shtukaturka> [Accessed 25 April 2018].
11. Shperk V. F. (1946) *Fortifikatsionnyy slovar*. [Fortification dictionary]. M.: VIA.

### АУТЕНТИЧНЫЕ СОСТАВЛЯЮЩИЕ ИСКУССТВА И АРХИТЕКТУРЫ МАРОККО КАК ИСТОЧНИК ДЛЯ РАЗРАБОТОК СОВРЕМЕННОГО ЕВРОПЕЙСКОГО ИНТЕРЬЕРА

Коноплина Елена Васильевна – аспирантка кафедры дизайна, Киевский национальный университет культуры и искусств, г. Киев

Рассмотрены и систематизированы первоисточники искусства стран Магриба. Определены основные характерные черты и источники инспираций мавританского стиля. Охарактеризованы этнокультурные особенности искусства Марокко. Рассмотрена этнокультурная специфика развития отдельных видов декоративно-прикладного искусства и архитектуры, которые в синтезе дали начало появлению протодизайнерских решений. Разработана «азбука» художественного языка, которая будет незаменима при создании современных европейских дизайнерских стилизаций интерьеров. Выполненная работа будет полезна как архитекторам и дизайнерам, так и студентам профильных вузов.

**Ключевые слова:** дизайн интерьера, экстерьер, Марокко, мавританский стиль, первоэлементы.

## AUTHENTIC COMPONENTS OF THE ART AND ARCHITECTURE OF MOROCCO AS A SOURCE FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN EUROPEAN INTERIOR DESIGN

**Konoplina Olena** – Postgraduate Student, Department of Design,  
Kiev National University of Culture and Arts, Kyiv

In this paper, the primary sources of art in the Maghreb countries are reviewed and systematized. The main characteristics and sources of Moorish style inspiration are determined. The ethno-cultural features of the art of Morocco are described. Ethnocultural specificity of development of separate kinds of arts and crafts and architecture which in synthesis have given rise to occurrence of protodesign decisions is considered. Developed an «alphabet» of artistic language, which will be indispensable for the creation of modern European design stylists of interiors. The performed work will be useful both to architects and designers, and to students of specialized institutes of higher education.

**Key words:** interior design, exterior, Maghreb, Moorish style, elemental elements.

**UDC 73:72/747.012**

## AUTHENTIC COMPONENTS OF THE ART AND ARCHITECTURE OF MOROCCO AS A SOURCE FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN EUROPEAN INTERIOR DESIGN

**Konoplina Olena** – Postgraduate Student, Department of Design,  
Kiev National University of Culture and Arts, Kyiv

**The purpose** of the article is to reveal the essence of the authentic components of modern interior design in the Moorish style, taking into consideration the understanding of the traditional way of life in it of one or another primary elements.

**The research** methodology includes the use of the ontological method, historical and cultural, typology and art history analysis methods.

**Result.** Analysis of authentic Mauritanian art and architecture allowed us to highlight the style-forming primary elements, which can now be used in the design design of modern European interiors in Arab-Berber styling. These include an adobe-land-brick of a pise, elements of riads (mini-palaces with gardens) in the form of Zellij mosaics (most often with walls with decorative mihrab with a fountain), tadelakt plasters, knocking (ornamental stucco with decorative projections in the form of mucarnas and mukarnas prismatic shape), decoration of partitions with carved elements of mashrabiya and ceramic tiles with ayahs (Koranic verses-compositions), Kurdishans with arabesque embroidery, an introduction to the interior of patterned textiles and carpets with geometric and titelnym ornament with local features, a metal utensils.

**Scientific novelty.** The study of authentic elements of the Maghrebian art by modern European designers allows you to create exquisite Moroccan-style interiors using the design and planning features of local architecture, filling the Berber house decoration with traditional objects of decorative and applied art.

**Practical value.** Studying the theory and history of Moroccan art allows designers to understand more deeply the essence of its traditional foundations, the ethnocultural characteristics of the way of life and the application in everyday life of certain items that can be introduced into modern European projects as primary elements, which can significantly enrich the modern understanding of Moroccan and Hispanic stylists style.

**Key words:** interior design, exterior, Morocco, Moorish style, primary elements.

Надійшла до редакції 3.11.2018 р.

**УДК 7.012**

## МОДА ЯК ВИДОВИЩЕ: ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ

**Кузнєцова Валерія Олександрівна** – аспірантка, Київський  
національний університет культури і мистецтв, м. Київ  
orcid.org/0000-0001-9252-7480  
doi.org/10.35619/ucpmk.vi28.74  
LK.Ler4ik1010@gmail.com

Простежено взаємозв'язок феномена видовища з сучасними модними показами. Звернено увагу на необхідність комплексного вивчення моди як феномена сучасної видовищної культури, його специфіки та зв'язку з основними соціокультурними, мистецько-естетичними й технологічно-інноваційними запитами. Проаналізовано поняття дефіле як своєрідної форми театрального дійства. Наголошується, що сучасні модні покази – це приклад вдалого візуально-слухового мистецького синтезу.

**Ключові слова:** мода, модний показ, видовище, дефіле, театр.

**Актуальність і мета дослідження.** Мода – це специфічна і динамічна форма стандартизованої масової поведінки, яка виникає переважно стихійно під впливом домінуючого в суспільстві настрою і швидкоплинних смаків та захоплень [3]; це своєрідний соціально-психологічний механізм